

DOI 10.31558/2519-2949.2018.2.11

УДК 321.6 (321.64)

Мацішина І. В., Донецький національний університет імені Василя Стуса

РЕГІОНАЛЬНІ ЕЛІТИ В КОНТЕКСТІ СИМВОЛІЗАЦІЇ (1994 – 2004 рр.)

Розуміючи демократію за висловом Д. Сарторі як «виборчу поліархію», статус політичних еліт залежить від рівня народної підтримки. Демократичні цінності, які мають декларувати еліти, стають цінностями народу. Але в умовах впливу регіональних еліт, які створювали власну політичну матрицю на всеукраїнському рівні, розуміння демократичних цінностей було провінційним. Тому вони не тільки не стали загальнонаціональними, а і спричинили кризу політичного режиму. Відсутність бажання знаходити консенсус призвело до відсутності й конвергенції регіональних еліт. І попри тіньових зговорів та механізмів впливу, відкритого штучного декларування та технологій знищення конкурентів, політична еліта України вимушена була поступитися вимогам Майдану.

Політичне протистояння між регіональними елітами за період правління Л. Кучми має кілька етапів. Спочатку перемога на виборах представника з Дніпропетровська призвела до залучення у команду Президента вихідців з цього міста. Почалося довготривале протистояння дніпропетровської та донецької еліт, яке закінчилося появою В. Януковича. Кримська регіональна еліта, завдяки прихованому втручання Києва, була зосереджена на власних внутрішніх конфліктах, що призвело до знищення авторитетної фігури Ю. Мешкова. Поступово зростає роль і харківської регіональної еліти, яка стала впливовим важелем Президента і його опорою у парламенті після 2002 р. Постійна боротьба між дніпропетровськими та донецькими, харківськими та донецькими, призвела до протистояння й київських еліт з донецькими.

Аналізуючи діяльність політичної еліти часів Л. Кучми можна виділити три групи, які мали певний вплив на характер зміни політичного режиму: правляча еліта, тіньова еліта і контреліта. Усередині кожної групи так і між ними не відбулося формування єдиної стратегії, оскільки кожна група мала власну модель ідеї національної держави. Дві головні моделі, які впливають на розвиток демократії в перехідних суспільствах: модель «пакту» і модель «конвергенції» так і не були здійснені в Україні.

Ключові слова: дніпропетровські, донецькі, еліта, Л. Кучма, кучмогейт, регіони.

Теорії еліт М. Вебера, К. Маркса, Р. Мільса, Р. Міхельса, Г. Моска, В. Парето сьогодні тісно пов'язані з проблемами розвитку політичних режимів. Певні лідерські риси особистості, менталітет, вірування та принцип дій, які використовує правляча еліта, стає потенціалом влади. А коли на зміну одній еліти приходять інші, вона знов застосовує свої навички управління. Спираючись на теорію еліт В. Парето, можна тісно пов'язувати певні цикли розвитку еліт та падіння політичних режимів. Як стверджував класик теорії еліт Гаetano Моска, великі суспільні зміни створюють потребу в нових можливостях в управлінні державою, що призводить до зміни еліт. В. Парето розділив еліту на правлячу та не правлячу, а Роберт Міхельс додав, що як і правляча еліта олігархія теж має вплив під час прийняття рішень. Тому, під час кризи правляча та не правляча еліти несуть однакову відповідальність за рівень протесаного руху у країні. Демократичний елітизм, як боротьба за довіру виборців під час виборчих перегонів, передбачає просування цінностей з боку еліт, які мають стати загальнонаціональними цінностями. Але елітарна демократія, де влада меншості домінує над більшістю, ставить не тільки під сумнів рівні права суспільства. Вона доводить, що ця меншість керується не стільки ідеологічними принципами, скільки захистом власних інтересів.

Головна мета статті розглянути репрезентацію регіональної еліти за часів правління Л. Кучми і виділити три групи, які мали певний вплив на характер зміни політичного режиму. У зв'язку з метою поставлені наступні завдання: з'ясувати економічні умови формування політичної еліти в країні, виокремити особливість регіональних еліт, довести рівень падіння довіри до військової еліти як рівень падіння до політичної еліти. Історичний підхід та контент-аналіз дозволили більш конкретніше розкрити репрезентаційний спектр проблематики демократичного елітизму часів правління Л. Кучми.

Розуміння української державності крізь призму фінансового капіталу часів Л. Кучми, призводить до трактування суверенітету країни на рівні економічного прагматизму. Це позначається на розпродажі та привласненні державних підприємств, що декларувалося як вимушена економічна реформа. Звідси й не було розуміння блокування певних дій, які заперечували та гальмували розвиток країни. Але вже у другій половині президентства Л. Кучми виявилось, що український бізнес, який орієнтувався на західні цінності, діяв за іншими правилами. На відміну від тяжкої промисловості, аграрний сектор завойовував свій авторитет на європейських ринках. Звідси виникає конфлікт цінностей економічного менеджменту, який, з одного боку, формувався на персоналіях та закритих угодах, з іншого боку, на відкритих правилах конкуренції. Таким чином, протистояння бізнес груп, які орієнтувалися на різні економічні цінності ведення бізнесу, призвело до політичного конфлікту. Тому, що створення «штучних» економічних умов не влаштувало проєвропейську українську економічну еліту. І Л. Кучма був більше не «арбітром» між різними бізнес-групами, а людиною, яка формувала ці самі групи. Замість того, щоб виробити національні пріоритети, які б знизили напругу між конфліктуєчими групами, влада поглиблювала цей конфлікт саме своєю бездіяльністю та балансуванням, яке стало характерною ознакою правління.

Юрій Мацієвський зазначає, що ще за часів президентства Л. Кравчука в Україні утворюється два типи груп:

- формальна – «прибутковоорієнтована» (profit-seeking);
- неформальна – «ренторієнтована» (rent-seeking).

«Різниця між прибутковоорієнтованою (profit-seeking) діяльністю – бізнесом та рентоорієнтованою полягає у тому, що бізнес очікує прибутку від інвестицій, а рентоорієнтована діяльність – від використання підконтрольних об'єктів» [3, 46]. І навіть прийняття нової Конституції України не стерло кордони між цими групами.

Політичне протистояння між регіональними елітами за період правління Л. Кучми має кілька етапів. Спочатку перемога на виборах представника з Дніпропетровська призвела до залучення у команду Президента вихідців з цього міста. «Показовими є такі факти. У 1996-1997 роках "дніпропетровській сім'ї" вдалося на довгий час вивести з конкурентної боротьби за Київ своїх основних суперників – донецьку регіональну еліту. Донецькі виявилися розколеними на кілька угруповань. Їх конкурентний потенціал перейшов у площину внутрішньої боротьби» [2, 98]. Почалося довготривале протистояння дніпропетровської та донецької еліт, яке закінчилося появою В. Януковича. Ігнорування політичної еліти з Західної країни, а потім страх з появою В. Ющенка як сильного опозиційного конкурента, змусили донецьку та дніпропетровську еліти об'єднатися. Перші кроки такого об'єднання почалися ще 2001 році, коли на посту губернатора Донецька В. Янукович виступив з різкою критикою на адресу В. Ющенка, який ініціював реформування вугільної промисловості.

Кримська регіональна еліта, завдяки прихованому втручання Києва, була зосереджена на власних внутрішніх конфліктах, що призвело до знищення авторитетної фігури Ю. Мешкова. Рейтинг парламенту та президента Криму різко впав та підняв популярність Євгена Марчука, який на той час був керівником Служби безпеки України та провів блискучу операцію з видворення Ю. Мешкова до Москви.

Поступово зростає роль і харківської регіональної еліти. Ще на початку передвиборчої кампанії, підтримка харків'ян сприяла перемоги Л. Кучми на виборах. Як пише Кость Бондаренко: «Кучма наступав на Київ чотирма колонами – з Дніпропетровська, Донецька, Харкова та Запоріжжя. П'ята чекала на нього у Києві, в самому оточенні Леоніда Кравчука» [1, 61]. А у серпні 2003 року фракції більшості Верховної Ради одноголосно обрали своїм новим координатором харків'янина Степана Гавриша, уповноваженого групи Демократичні ініціативи. Степан Гавриш був єдиним претендентом на цю посаду. «За словами деяких депутатів, на його обрання міг вплинути Леонід Кучма, зацікавлений у зміцненні харків'ян. Після призначення свого координатора Демініціативи стають більш впливовим важелем Президента і його опорою у парламенті нарівні з фракціями Партії Регіонів, Трудової України та соціал-демократичної партії (об'єднаної)» [4, 16]. Крім того, ключові посади займали харків'яни В. Семиноженко (віце-прем'єр), Є. Кушнар'єв та О. Дьомін (голови Адміністрації Президента).

Постійна боротьба між дніпропетровськими та донецькими, харківськими та донецькими, призвела до протистояння й київських еліт з донецькими. Група Г. Суркіса та В. Медведчука у вигляді політичної партії СДПУ(о) знайшла підтримку серед західних регіонів, щоб мати вплив.

Завдяки кадровій політики та одіозній фігурі на посту голови Адміністрації Президента В. Медведчука, було встановлено тісні контакти з Закарпаттям, Тернополем та Волинням.

Вибори до парламенту у 2002 р. призвели до перерозподілу протистоянь між регіональними елітами. Поява блоку «Наша Україна» у вигляді представників із Західної України призвела не тільки до відтягнення прихильників СДПУ(о) на заході, але й центральна Україна та кримські татари висловили свою підтримку цієї політичної сили. Цікаво, але ще у 2000 році головними конкурентами вважалися саме В. Ющенко та В. Медведчук, а у 2003 р. В. Медведчук та В. Янукович. На той час прем'єру В. Януковичу вдалося перехопити контроль над більшістю в парламенті (завдяки голові більшості С. Гавришчу), але у нього дуже складними були стосунки з губернаторами, на яких мав вплив В. Медведчук. Тому у переліку самих впливових людей в Україні у березні 2003 р, який проводив журнал «Корреспондент», В. Медведчук займає друге місце, а В. Янукович – третє. На першому – Л. Кучма. Не змінюється така послідовність і у квітні 2004 р.

Прихід на прем'єрство В. Януковича, як вимога олігархічних структур, призвів до зміни конфігурації згуртованих кланових груп, а також їхнє зростання впливу на голову держави і всю президентську вертикаль влади, яка побудована на ґрунті особистісних відносин. На відміну від епохи Л. Кравчука, де протистояння відбувалося між справжніми політичними елітами, рівень представництва великого бізнесу з кримінальними ознаками у владі за період Л. Кучми досяг тієї небезпечної межі, коли сам гарант втратив ресурси влади. Це призвело не тільки до перевтілення олігархічних груп у політичний статус, але й до перетворення влади Президента на маріонетку цих самих груп. Представники напівлегального, напівкримінального бізнесу, встановили правила гри, за якими повний контроль над країною можливий тільки завдяки їхньої присутності у владі заради контролю перерозподілу грошей.

Вплив регіонів визначається такими символами, як «донецькі», «дніпропетровські», «харківські», «кримські». Поняття еліти перевтілюється на поняття «групи». Наприклад, з 2002 року серед політиків різного рівня формується так звана «донецька група», яка виходить у велику політику. За думкою директора Інституту політики, народного депутата Миколи Томенка, донецька група з літа 2002 р. швидко набирає політичну вагу. Вона контролює ключові посади і, особливо, у Верховній Раді. «Сьогодні Донецька область – це 58% готового вугілля, 40% електроенергії, 45% сталі та чугуна. Саме тому представники так званої Донецької групи (ДГ) вважають, що це дає їм підставу претендувати на вищі посади та повноваження» [5, 16]. Донецька група – це не окрема партія, регіональний чинник, який сприяв вихідцям з цього регіону працювати з будь-якою політичною силою. Микола Томенко продовжує, що наприклад, мер Донецька може бути членом Партії регіонів, а дві третини міської ради – комуністи, і це не призводить до виникнення серйозних політичних конфліктів. За його словами, у Донецькій групі є власний корпоративний світогляд. Його стрижень – усвідомлення того, що Донбас – це окрема і самодостатня країна в країні. «Для них завдання мінімум – Донецьк повинен сам керувати своїм регіоном. Завдання максимум – приймати рішення на загальнодержавному рівні» [5, 16].

Діяльність цих груп не тільки формувало та зміцнювало роль Л. Кучми, а закріплювало провінціальне правління на рівні країни. Жорстка конкуренція стала ознакою союзу політичної влади та криміналу на прикладі гучних вбивств:

- 1996 р., 1 листопада – вбивство Євгена Щербаня, народного депутата України. Президента концерну «Атон» у Донецьку.
- 1998 р., 22 квітня – вбивство Вадима Гетьмана, народного депутата України. Голови правління Національного банку України.
- 1999 р., 2 лютого – в автомобільній аварії розбився губернатор Кіровоградської обласної адміністрації Михайло Башкиров.
- 1999 р., 25-26 березня – біля Борисполя в автомобільній аварії гине Вячеслав Чорновіл, Народний депутат України.
- 2001р., 28 січня – на трасі Запоріжжя-Кіровоград гине Олександр Ємець, Народний депутат України.
- 2001 р., 3 липня – вбивство у Слов'янську журналіста Ігоря Александрова, директора слов'янської телекомпанії «ТОР». Багато хто вказував на зачітку регіону перед виборами 2002 р. Слов'янськ почав самостійно виділятися. Необхідно було його контролювати з центру, для цього було виконано резонансне вбивство, щоб позбавити влади певних осіб.
- 2002 р., 6 березня – на трасі Київ-Дніпро за кермом авто гине Валерій Малей, голова

державної компанії «Укрспецекспорт», фігурант по справі «Кольчуг».

- 2004 р., 27 грудня – за офіційною версією «самогубство» загинув Георгій Кірпа, міністр транспорту та зв'язку України.

Міжнародні скандали, які пов'язані з незаконним продажем зброї, були значно гучнішими, ніж пожежі на військових складах на сході країни. Але і вони вказували на розвал та градацію української армії. «До вибухів боєприпасів в Артемівську Донецької області причетні два прапорщика, які намагалися вкрати метал. Про це заявив Валерій Бойков, виконуючий обов'язки начальника озброєнь Збройних сил України. За його словами, військовослужбовці за допомогою зварювального апарату намагалися вирізати шматки металу, які перебували в 30 см від ракет для системи залпового вогню Град. Саме через це в п'ятницю, 10 жовтня, сталася пожежа і вибухи боєприпасів, які тривали понад 16 годин» [6, 6]. А у травні 2004 р., село Новобогданівка під Мелитополем стало центром катастрофи, коли запалали військові склади. Сім місяців назад сюди перевезли вцілілі боєприпаси, які вдалося врятувати під час вибухів біля Артемівська. За офіційною версією причиною спалаху виявився випадковий недопалок.

У 2001 році у газеті «Україна молода» з'являється карикатура на міністра оборони України Олександра Кузьмука з написом «Не літайте літаками аерофлоту» [10, 2]. Чисельні жертви як серед мирних громадян, так і серед українських пілотів стали символом небоездатної, халатної та безвідповідальної армії. Ось деякі факти:

- 6 червня 1996 р. у столиці Заїру (Конго) при зльоті зазнав катастрофи український ІЛ-76. 10 людей загинуло.
- 17 грудня 1997 р. – український Як-42 врізався в гору при заході на посадку в аеропорт Салоніки (Греція). Всі 70 чоловік загинули.
- 13 липня 1998 р. у Перській затоці падіння ІЛ-76, військово-транспортний літак військово-повітряних сил України. 8 членів екіпажу загинули.
- 16 липня 1999 р. – український вантажний літак АН-12 зазнав катастрофи в Африці.
- 20 квітня 2000 р. – навчально-бойова ракета «Точка-У» влучила у житловий будинок у м. Бровари. Загинуло 3 людини. 4 дні Міністерство оборони не визнавало своєї причетності до трагедії.
- 12 серпня 2000 р. – літак АН-26Б, яким керував українсько-російський екіпаж, зазнав катастрофи в районі аеродрому міста Чікапа (Конго). Загинули 28 осіб.
- 4 жовтня 2001 р. – українська ракета збила російський літак ТУ-154, що стало ще одним ударом по втраті іміджу країни. Замість того, щоб визнати свою провину, українська влада надавала плутані дані, а коли американські експерти довели причетність українських військових, вона змушена була зізнатися, що все раніше сказане нею було явною неправдою.
- 7 лютого 2002 р. – український літак Ан-12, який перевозив вантаж з Сенегалу в Алжир, врізався в гору на півдні Марокко, неподалік від міста Агадір. Усі члені екіпажу загинули.
- 27 липня 2002 р. – Скнілівська трагедія на львівському аеродромі. У наслідок падіння літака СУ-26 на людей, які прийшли подивитися авіа-шоу загинуло 83 людей (серед них 28 дітей) і 250 людей постраждало.
- 23 грудня 2002 р. – пасажирський літак АН-140 рейсом Харків-Ісфахан (Іран) не долетів 70 км до аеропорту. 44 людини загинуло. Це була величезна втрата ведучих спеціалістів авіабудівництва країни. Ходили чутки, що катастрофа була спланованою.
- 8 травня 2003 р. – під час виліту з аеропорту Кіншаси (Конго) у літака ІЛ-76 відкрилася грузова рампа і частину пасажирів було викинуто з салону літака. Під час висвітлення Дня Перемоги 9 травня, українські ЗМІ дуже коротко повідомляли про падіння українського літака ІЛ-76 у Конго. В той час, як західні ЗМІ повідомляли про смерть 100 людей, українська сторона заперечувала факт падіння у своїх офіційних коментарях.
- 26 травня 2003 р. – трагедія українського літака Як-42 у Турції, на борту якого були іспанські військові. І хоча до кінця було не зрозуміло, за яких причин сталася трагедія, більшість західних та російських ЗМІ припускали, що була проблема з літаком. Загинуло 12 українців, 62 іспанців.

Характерно те, що ЗМІ не надавали належної інформації про ці трагедії. Лише трагедії на львівському аеродромі було присвячено чисельну кількість публікацій та телевізійних репортажів. Це відбувалося тому, що контроль над владою з боку регіональних груп призвів

до перерозподілу медіапростору серед регіональних еліт. Дніпропетровська група на чолі з В. Пінчуком контролює ICTV, СТБ, Дніпропетровський 11-й ТК, Кіровоградське телебачення, частку ТК «1+1». Київська група, яка асоціюється з В. Медведчуком та Г. Суркісом, контролює ТК «ТЕТ» та «Інтер». Андрій Деркач та Вадим Рабинович мали важелі впливу на ТК «Ера», мережу ОНІКС. Донецька група на той час впливала на роботу журналістів ТК УТ-1 та УТ-2 і частково на «Інтер» у Донецькій області. Після того, як лідер фракції «Наша Україна» заявив про створення медіа холдингу, у 2003 р. створюється «5 канал», власником якого був Петро Порошенко, член партії «Наша Україна». Таким чином, приватний капітал, рівень статусу регіонального керівництва та рівень зв'язків з олігархами, а також використання бюджетних коштів вплинуло на розподіл медіапростору в країні. Головна мета – захист політичних інтересів своїх засновників за допомогою інформації.

З приходом до керівництва Адміністрацією Президента В. Медведчука у середині цієї структури було створено управління інформаційної політики, яке очолив Сергій Васильєв. І саме у цей час починають з'являються т.зв. «темники» як символ диктатури влади, яка відкрито продемонструвала бажання контролювати інформаційні потоки в країні. «“Прохання ігнорувати”», – саме така резолюція стоїть практично біля всіх повідомлень про заплановані опозицією заходи в документі, авторство якого приписують Головному управлінню інформаційної політики Адміністрації Президента України. Опублікований на минулому тижні багатьма інтернет-виданнями, цей документ нібито призначається для керівників усіх центральних ЗМІ» [7, 26]. У серпні 2002 р. депутат фракції Наша Україна Олег Рибачук оприлюднив цей документ, який містить конкретні вказівки щодо того, як мають реагувати газети і телеканали на політичні події в країні.

У жовтні 2002 р. на Парламентській Ассамблеї Ради Європи (ПАРЄ) Ханне Северинсен розповіла про ці «темники» і повідомила, що Віктор Медведчук, з яким вона зустрічалася, все заперечив [8, 6].

В рік Оксамитової революції все частіше «темники» ставали привідом для відкритих виступів журналістів. До тих, хто відмовлявся виконувати інструкцію про характер висвітлення новин, приймалися відповідні заходи. Переділ інформпростору завершився відлученням від ефіру радіо Свободи і закриттям радіо «Континент», на хвилях якого транслювалися новини українських редакцій авторитетних міжнародних радіо станцій – ВВС, Голос Америки, Німецька хвиля, Польське радіо. Так країну навмисно позбавляли інформаційних каналів, які діяли за правила журналістських стандартів, а не за принципом сили. Але 28 жовтня 2004 р. в історії української журналістики сталася революція. Понад 40 журналістів і редакторів шести провідних телеканалів – ICTV, Нового, Тонісу, Інтера, 1 + 1 та НТН заявили про тиск влади на канали і висловили проти нього протест. «Тележурналісти пояснили необхідність своєї заяви “загрозою освітлення вирішального періоду виборів у спотвореному вигляді”. Вони взяли на себе ряд зобов'язань, зокрема, інформувати про всі важливі події і представляти всі важливі точки зору» [9, 7].

Тенденції того, що важливі політичні кроки вирішувалися у країні шляхом публічного обговорення та дебатів, були. Проведення референдуму у 2000 р. мало б бути знаком демократичного розвитку країни. Але олігархічне керівництво і його вплив на державну владу, контроль ЗМІ, перетворили на утопію поняття політичної еліти країни, як фавориту національних цінностей.

Причина програшу влади Президента Л. Кучми у тому, що внаслідок ігнорування очікувань, приховування інформації та включення фінансових ресурсів регіональні еліти опікувалися питаннями власного бізнесу та власної території. Країна, у їхньому розумінні, сприймалася на рівні регіону з центром у Києві. Як пише Д. Хіглі: «Завжди існує широка взаємозалежність між елітами і народними масами – в тому сенсі, що інтереси і орієнтація мас визначають параметри, в рамках яких еліти можуть ефективно і безпечно діяти. Еліти, які порушують ці параметри, дуже ризикують» [11, 23]. Формування стабілізації політичних інститутів відбувалося в умовах дестабілізації політичних еліт. Відсутність поваги, вміння домовлятися заради стабільності, рішучість поступатися власними принципами, мужність визнавати власні помилки – все це не було притаманним для політичної еліти того часу. «Роз'єднані еліти вважають політику грою з нульовою сумою або напіввійськовою боротьбою» [11, 24]. Звідси демократичні принципи у реальному житті перетворювалися на квазідемократичні. Де й сама стабілізація політичних інститутів (як політична реформа, референдум) більше була схожа на фарс.

Розуміючи еліту як групу, яка має сильний вплив на прийняття політичних рішень, в українському вимірі цю функцію виконували колишні партійні представники, для яких

вертикальний принцип діяльності був головним принципом роботи. Тому й прийняття політичних рішень, у більшій частині, відбувалося на рівні вказівок «зверху». Економічний рівень та безсистемний вплив регіональних еліт призвів до того, що стара еліта почала об'єднуватися з новою. Що було блискуче організовано виборами 1999 р., коли П. Симоненко складав конкуренцію у другому турі виборів президента і проти нього вдалося об'єднати значні політичні сили. А потім, під час парламентських виборів 2002 р., коли той самий П. Симоненко став союзником опозиційного блоку проти влади Л. Кучми. Але процес «пакту» відбувався ситуативно, на короткий проміжок часу (під час виборів) і він не був системним. Цей перший крок, який мав би передувати конвергенції, так і не було до кінця здійснено. Дві головні моделі, які впливають на розвиток демократії у перехідних суспільствах: модель «пакту» і модель «конвергенції» так і не були здійснені в Україні. Як вважає Дж. Хіглі, «конвергенція» може відбутися, якщо відбулася домовленість, елітами заключено «пакт». Регіональні еліти теж не знайшли порозуміння між собою, тому дуже легко цим почали користуватися прихильники В. Януковича, коли стали ініціювати відторгнення Донбасу від України у 2004 р. Аналізуючи діяльність політичної еліти часів Л. Кучми можна виділити три групи, які мали певний вплив на характер зміни політичного режиму:

- правляча еліта: здебільшого складалася з колишніх партійних функціонерів та представники обласних, районних та підприємницьких партійних структур;
- тіньова еліта, яка мала великий вплив серед соціальних прошарків суспільства у регіонах та фінансово-олігархічні представники, які захищали інтереси бізнесу під час політичної дестабілізації;
- контреліта: політики, які втратили владу і політики, які йшли до більшої влади.

Як всередині кожної групи так і між ними не відбулося формування єдиної стратегії, оскільки кожна група мала власну модель ідеї національної держави.

За М. Вебером, будь-яка еліта прагне певних ресурсів. Але інша справа, яким шляхом ці ресурси здобуваються та захищаються. Контроль каналів, які репрезентували рівень політичної еліти свідчить про прагнення контролювати й публічне поле певних груп. Тому виникають поняття «донецькі», «дніпропетровські», «харківські», «кримські», які пов'язані більше з діяльністю угруповань, а не регіональних еліт. А тому символ «кучмогейту» стає характерним образом правління Л. Кучми, де виборча поліархія була знецінена.

Бібліографічний список:

1. Бондаренко К. П. Леонид Кучма / Художник-оформитель Е. В. Вдовиченко. – Харьков: Фолио, 2009. – 217 с.
2. Зоткин А. Роль региональных элит и столичного истеблишмента в формировании властной элиты Украины // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2004. – №3. – С. 95 – 108.
3. Мацієвський Ю. Еліти в Україні до і після помаранчевої революції // Політичний менеджмент. – 2010. – №. 2. – С. 38-55.
4. Корреспондент. – 2003. – №35 (74). – 12 вересня. – С. 16.
5. Корреспондент. – 2002. – №15. – 5 липня. – С.16.
6. Корреспондент. – 2003. – №40(79). – 18 жовтня. – С.6.
7. Україна молода. – 2001. – №202(1765). – 2 листопада. – С.2.
8. Корреспондент. – 2002. – №25. – 13 вересня. – С.26.
9. Корреспондент. – 2002. – №30. – 22 жовтня. – С.6.
10. Корреспондент. – 2004. – №42(131). – 6 листопада. – С.7.
11. Хигли Д. Демократия и элиты //Полития: Анализ. Хроника. Прогноз (Журнал политической философии и социологии политики). – 2006. – №. 2. – С. 22-31.

Matsyshyna I. V. Regional elite in the context of symbolism (1994 – 2004)

Understanding democracy as D. Sartori as "an electoral polyarchy", the status of political elites depends on the level of popular support. The democratic values which should declare elites, become values of the people. But in the conditions of influence of regional elites which created their own political matrix at the all-Ukrainian level, understanding of democratic values was provincial. Therefore, they not only did not become nationwide, but led to a crisis in the political regime. Absence of the intention to find consensus resulted in absence and convergence of regional elites. And in spite of shadow agreements and the mechanisms of influence open of artificial declaring and the technology of destruction of competitors, political Ukraine elite was forced to concede Majdana's requirements.

Political confrontation between regional elites during the reign of L. Kuchma has several stages. Initially, the victory in the election of a representative from Dnipropetrovsk led to the involvement of a resident of the city from the President's team. The long-standing confrontation between

Dnipropetrovsk and Donetsk elites began, which ended with the appearance of Viktor Yanukovich. The Crimean regional elite, due to the secret intervention of Kiev, was focused on its own internal conflicts, which led to the destruction of the authoritative figure of Yu. Meshkov. The role of the Kharkiv regional elite, which became an influential lever of the President and its support in the parliament after 2002, has gradually increased. The constant struggle between Dnipropetrovsk and Donetsk, Kharkiv and Donetsk has led to confrontation with the Kiev elites with Donetsk

Analyzing the activities of the political elite of the times of L. Kuchma, we can distinguish three groups that had a certain influence on the nature of the political regime's change: the ruling elite, the shadow elite and the counter-elite. Inside each group and between them there was no formation of uniform strategy, as each group had its own model of the idea of national state. Two main models which influence development of the democracy in transitional societies : the model of "pact" and the model "convergences" were not carried out in Ukraine.

Key words: *Dnepropetrovsk group, Donetsk group, Elite, L. Kuchma, Kuchmogate, Regions.*